

Uvodna beseda

Letošnja seminarska tema je etika; beseda pomeni dvoje, je sinonim za moralo in je ime za teorijo o morali in vrednotah. Pri etiki imamo opraviti z vrednotami, vrlinami, z dobrim in slabim, s pravilnostjo in nepravilnostjo dejanj, s pravičnostjo in nepravičnostjo. Pri etiki oz. morali ne gre samo za laganje, krajo, ubijanje ali spolnost, ampak je seznam dejanj, ki imajo manjše ali večje etične posledice, neizmerno dolg. Kako je treba živeti, kaj je dobro, prav in pravično storiti in kaj ne, kaj je bolj in kaj manj pomembno, kako postaviti hierarhijo vrednot? Kako daleč seže naša pravica, da počnemo slabe stvari, in kako daleč pravica drugih, da nas pri tem omejujejo? Z etičnimi vprašanji, dilemami, odločitvami in posledicami se srečujemo vsak dan in veliko pogosteje, kot si navadno mislimo. Nenehno smo pred etičnimi odločitvami in nenehno vrednotimo sebe, druge in naša ter njihova dejanja in vrednote. Naše življenje je tako prežeto z etiko, da se tega včasih niti ne zavedamo. Na primer. Zakaj morajo imeti avtomobilske gume vsaj pet milimetrski profil? Da ne povzročimo prometne nesreče in koga ne poškodujemo ali celo ubijemo; petmilimetrski profil je etična zahteva, ki tako rekoč zapoveduje »ne ubijaj«. Ko učitelji od dijakov in študentov pričakujemo znanje in jih za neznanje kaznujemo, to navsezadnje počnemo tudi v imenu etike: s svojim znanjem bodo storili dobro drugim, svoji družini in sami sebi. In kolikokrat se pri tem zavemo, da z državnim in medkulturnim pooblastilom nad učenci v bistvu izvajamo nekakšno nasilje in da se učenci temu nasilju nimajo nobene možnosti ogniti (iz svoje kulture se ne moreš izseliti)? Zaradi vseprežetosti z etiko o njej niti ne zmoremo veliko premišljevati. Pred dvema letoma smo imeli v Sloveniji referendum o družinskem zakoniku, kjer smo homoseksualnim parom vzeli možnost, da bi en partner smel posvojiti biološkega otroka drugega partnerja – koliko in kaj neki smo razmišljali, ko smo mislili, da imamo to pravico? Po kakšnem razmisleku sklepamo, da smemo ubiti in pojesti telička, piščanca in prašička, najmanj enega vsak teden? Do kod seže naša pravica, da se preko časopisov oz. novinarjev zanimamo za zasebno življenje javnih osebnosti, za to, kdo je storil samomor, ali kako se piše tisti, ki ga je policija prijela zaradi suma posilstva? Zakaj imajo zdravniki pravico neozdravljivo bolnega na vsak način ohranjati pri življenju, bolnik pa nima pravice prostovoljno umreti? Če o teh očitnih in velikih etičnih dilemah nimamo časa premišljevati, kako je šele z manjšimi in manj očitnimi. Koliko kot lektorji razmišljamo o pravici, da drugim pripovedujemo, kako se prav govori in piše, katere besede so prave in katere ne ipd.? Po čem se kot slovarpisci odločamo, katere besede so vulgarne, slabšalne, ekspresivne, zastarele in s tem dirigiramo, česa ljudje v določenih položajih ne smejo reči? Koliko učitelji književnosti razmišljamo o tem, da z leposlovjem, ki ga predpišemo, vplivamo na etični nazor učencev, saj skoraj vsa literatura izraža in zagovarja določena etična stališča in dejanja? Kako se kot znanstveniki odločamo, kaj je vredno raziskovanja in katera spoznanja so ljudem koristna, katera pa ne? Razmišljanju o teh vprašanih je namenjen letošnji seminar in o njih se boste pogovorili s petnajstimi predavatelji s področja jezikoslovja, literature, novinarstva, sociologije, medicine, filozofije, zgodovinopisja.

Letošnji in lanski seminar (48. in 49. po vrsti) sta zaradi krčenja javnih financ za tretjino krajša in manj številčna od seminarjev zadnjih desetletij. Ministrstvo za izobraževanje, ki ga je doslej financiralo, je letos svoj finančni vložek glede na predlani zmanjšalo za tri četrtine, torej še več kot

lani, ko ga je zmanjšalo za krepko polovico. Tudi to je etična odločitev. Ugotovitev udeležencev lanskega seminarja, da je seminar kljub temu ostal vrhunski, pa je pohvala našemu etičnemu prizadevanju, da vas ne prikrajšamo za poznavanje slovenskega jezika, literature in kulture.

Prihodnje leto bomo praznovali 50 let. Vsaj upamo tako.

Aleksander Bjelčevič,
predsednik 49. SSJLK